

ЗА КРИТЕРИИТЕ ЗА ДЕЛЕНИЕ НА СЪДЕБНИТЕ АКТОВЕ

Доц. д-р Георги Митов

ABOUT CRITERIA FOR CLASSIFICATION OF JUDICIAL ACTS

Assoc. Prof. Geogri Mitov, PhD

Resume: Article 32 of Criminal Procedure Code defines the types of judicial acts. It classifies them by the authority that issued the acts and the questions, decided by them. The current version of article doesn't correspond to the powers of the relevant authorities in the various stages of the judicial phase. This requires reconsideration of these criteria and their refinement by changing the existing legal framework.

Key words: Judicial act, types of judicial acts, criteria for classification, sentence, decision, ruling, order, powers, questions of substance, procedural questions.

Чл. 32 НПК е озаглавен видове съдебни актове. Поради това този текст следва да даде критерия за делението на съдебните актове. Анализът на самата разпоредба, търсенето на критерия за разделянето им и съпоставянето на всеки отделен акт с правомощието на съда, когато го издава, показват непоследователност и нелогичност в регламентацията. Това предполага промени в този текст за решаване на констатираните проблеми.

На този въпрос е посветено настоящото изследване.

I.

1. За законодателя **въпросът за видовете съдебни актове**, а оттам и за критерия за тяхното деление, **е много важен**. Затова той го обособява в самостоятелен текст в Общата част на НПК¹. Подобно е било разрешението и на отменения НПК от 1974 г.

Тава разбиране кореспондира с един от най-важните принципи на наказателния процес, уреден в чл. 7 НПК – централното място на съдебното производство.

2. Като предварителна бележка следва да се посочи и **терминологичната непоследователност** на законодателя в изброяването на видовете съдебни актове. Понятието решение има характер на родово понятие за всички видове проце-

суални действия и съответно актове на съда². Така се нарича и съдебният акт, с който съдът се произнася по основателността на жалба и протест или на искане за възобновяване на наказателното дело – чл. 32, ал. 1, т. 2 НПК.

II.

3. Съгласно разпоредбата на чл. 32 НПК **съдебните актове се делят с оглед на органа, който ги е издал**. Този критерий се извежда от обособяването на актовете в две отделни алинеи, като водещото е издалия ги орган. В чл. 32, ал. 1 НПК са изброени три акта – присъда, решение и определение, които се издават от съд. Чл. 32, ал. 2 НПК урежда разпорежданията и те се издават от председателя на съда, съдията-докладчик и председателя на състава.

4. Това първично деление с оглед на органичния критерий не дава пълна яснота за същността на съдебния акт с оглед на съответното правомощие, при което той се постановява. Поради това в чл. 32, ал. 1 НПК законодателят обособява и друг **критерий за деленето на трите съдебни акта** (присъда, решение и определение) – **въпросите, които се решават със съответния акт**. За разпорежданията по чл. 32, ал. 2 НПК липса такъв критерий.

а) С присъдата като най-важен и значим съдебен акт съдът се произнася, когато решава

¹ Актовете на органите на досъдебното производство са уредени в Особената част на НПК в чл. 199, ал. 1, заедно със съдържанието на постановлението.

² Вж. Павлов, Ст. Наказателен процес на НРБ. С.: Унив. изд. Климент Охридски, 1989, с. 161.

въпросите за виновността и отговорността на подсъдимия. Законодателят е ограничил произнасянето на присъда само до първа и въззивна инстанция.

Съдът постановява решение като контролна инстанция, когато се произнася по основателността на жалба и протест или на искане за възобновяване на наказателното дело. Във всички останали случаи – с определение.

б) Посоченото деление държи сметка за същността на всеки стадий от съдебната фаза с оглед на правомощията на съда във всяка инстанция. Като инстанция по същество³ съдът може да действа само в първоинстанционното и въззивното производство. Това законово разбиране дефинира, че въпросите по същество на делото се решават само с присъдата, а другите – с друг вид съдебен акт.

Цитираната разпоредба не дава отговор за кръга на въпросите, по които съдът следва да се произнася като първа и въззивна инстанция, когато решава въпросите за виновността и отговорността на подсъдимия. Този проблем е основополагащ за делението на съдебните актове и заслужава по-подробно изясняване.

5. В исторически аспект за първи път легално регламентиране на видовете съдебни актове и тяхното деление се прави **в НПК от 1974 г.** и текстът се обособява в Общата част на кодекса.

а) НПК от 1952 г. урежда делението на съдебните актове в първоинстанционното производство и дава критерий за деление на въпросите, по които съдебният състав се произнася с присъда и с определение – *per argumentum a contrario* на чл. 219 НПК от 1952 г. – съдът постановява определение, когато се произнася по въпроси, с които не се решава делото по същество. Присъда се постановява по въпроси, с които се решава делото по същество.

За пълнота следва да се посочи, че чл. 213, ал. 4 НПК от 1952 г. дава възможност първоинстанционният съд да се произнесе с определение относно веществените доказателства и държавните такси, ако не се е произнесъл по тези въпроси с присъдата. С други думи, *a priori* въпросите за веществените доказателства и държавните такси се считат, че не са по същество на делото

б) Правната уредба на тези въпроси в НПК от 1974 г. е идентична с тази в действащия НПК с някои редакционни корекции и затова коментарът ѝ ще бъде направен при анализа на действащата правна уредба.

Първоначалната уредба на чл. 40 НПК от 1974 г. е променяна редакционно няколко пъти, като същественото изменение е след въвеждането на триинстанционния модел на правораздаване (ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 21 от 20 февруари 1998 г.) с оглед на особеностите на въззивното и касационното производство.

III.

За правилното изясняване на критерия за делението на съдебните актове е необходимо да се изясни кръга на въпросите, които се включват в обхвата на виновността и отговорността на подсъдимия⁴, по които първоинстанционният и въззивният съд се произнася с присъда – чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК, т.е. с кои въпроси решаващият орган се произнася по същество на делото.

Най-лесно идеята на законодателя може да се установи като се проследят правомощията на съда в отделните стадии на съдебната фаза на наказателното производство.

б. Въпросите, по които **първоинстанционният съд** се произнася с присъда са изчерпателно уредени в чл. 301, ал. 1 НПК.

а) Възможността, която дава разпоредбата на чл. 306 НПК, когато по определени въпроси от тези, включени в чл. 301, ал. 1 НПК, съдът не се е произнесъл с присъдата, да стори това с определение, е основание да се приеме, че те не попадат в категорията, свързана с виновността и наказателната отговорност на подсъдимия. Първоначалното произнасяне с присъдата е израз на единството на съдебния акт, но от това не може да се твърди, че тези въпроси са по същество на делото. Ако законодателят е искал по тях съдът да се произнесе задължително с присъдата, то би го казал изрично, както е направил за гражданския иск, за което ще стане дума по-нататък.

Така в обхвата на разглежданата категория остават въпросите по чл. 301, ал. 1, т. 1 – има ли извършено деяние, извършено ли е то от подсъдимия и извършено ли е виновно; т. 2 – съставлява ли деянието престъпление и правната му квалификация; т. 3, предл. 1 и 2 – подлежи ли подсъ-

³ Със ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 93 от 25 ноември 2011 г. на ВКС се предоставиха в касационното производство и въззивни правомощия като инстанция по същество.

⁴ Двете понятия виновност и отговорност на подсъдимия са материалноправни и изясняването на тяхното съдържание излиза извън предмета на това изследване. Отделно от това анализът им няма да допринесе с нищо за разглеждания проблем.

димият на наказание и какво наказание да се определи; т. 4 – налице ли са основанията за освобождаване от наказателна отговорност по чл. 61, ал. 1 и чл. 78а, ал. 1 НК; т. 5 – да се освободи ли подсъдимият от изтърпяване на наказанието, какъв да бъде изпитателният срок при условно осъждане, а в случаите по чл. 64, ал. 1 НК – каква възпитателна мярка да се наложи; т. 7 – на кого да се възложи възпитателната работа с подсъдимия в случаите на условно осъждане и т. 9 – налице ли са условията на чл. 53 НК.

б) Видът на съдебния акт, с който съдът в първата инстанция се произнася по основателността и размера на допуснатия за съвместно разглеждане с наказателното дело граждански иск, е императивно решен – това може да стане само с присъда – чл. 301, ал. 1, т. 10 НПК.

Когато е пропуснал да се произнесе по гражданския иск с присъдата, съдът се произнася по него с допълнителна присъда в срока за обжалването – чл. 301, ал. 3 НПК.

7. Въпросите, по които **въззивният съд** се произнася с нова присъда също са изчерпателно уредени в чл. 336, ал. 1 НПК.

а) За изясняване на съдържанието на произнасянето по същество от контролния съд следва като предварителна бележка да се очертае накратко същността на въззивното производство.

Проверката за правилност на атакуваната присъда от съда във въззивната инстанция се различава съществено от контрола на касационния съд. Въззивният съд проверява присъдата, като едновременно с това извършва „качествено еднаква“ дейност с тази на първоинстанционния съд по събиране, проверка и оценка на доказателствата, по установяване на правилността на фактическите положения по делото и по обосноваването на направените изводи. Проверката се съчетава с възможността да се внесат съответни промени във фактическата обстановка при констатирани нарушения и непълноти. Той проверява доказателствения материал, като към извършеното от първата инстанция, може и сам директно чрез събиране на нови доказателства да провери правилността на констатациите ѝ и да установи нови. Така чрез проверката за правилност се създава възможност за пререшаване на делото.

Поради това по естеството си въззивното производство представлява втора по ред „първа“ инстанция по същество на делото⁵. От това следват и характерните особености на този способ за контрол – възможността да се събират нови доказателства, което може да доведе до установяване на нова фактическа обстановка, т.е. до възможност за пререшаване на делото по същество. Така въззивната инстанция замества първата. Затова въззивният съд притежава пълноценна заместваща компетентност на първоинстанционния съд по същество на делото.

б) Поради посочената особеност във въззивната инстанция най-ясно проличава разбирането на законодателя за кръга на въпросите, които се включват в обхвата на виновността и отговорността на подсъдимия, по които съдът се произнася с присъда (чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК), т.е. с кои въпроси той се произнася по същество на делото.

Разпоредбата на чл. 336, ал. 1 НПК включва три групи въпроси: прилагането на закон за по-тежко наказуемо престъпление, ако е имало обвинение за това престъпление в първата инстанция; осъждането на оправдан подсъдим, ако е имало съответно обвинение в първата инстанция; оправдаването на подсъдим, осъден от първоинстанционния съд.

Осъждането на подсъдимия във въззивната инстанция е ограничено в границите на обвинението в сравнение с първата инстанция. Въззивното производство е продължение на първоинстанционното. Обвинението, по което се е движило производството в първата инстанция очертава границите и на въззивното – в него не може да се изменя обвинението. С това може да се обясни и стесняването на въпросите, по които решаващият орган във въззивното производство се произнася с нова присъда, в сравнение с тези в първоинстанционното производство.

Законодателят разглежда само осъждането на оправдан и оправдаването на осъден в първата инстанция като въпроси по същество, по които въззивният съд се произнася с нова присъда. Към тях се включва и прилагането на закон за по-тежко наказуемо престъпление, което може да се приравни към осъждане на подсъдимия, който е

⁵ Тази характеристика на въззивната инстанция е общоприета в правната теория и съдебна практика – вж. **Чинова, М.** Обща характеристика на въззивното производство на въззивното производство по НПК. – В: Съвременен право, 1999, № 4, с. 63; **Доковска, Д.** За въззивното обжалване на присъдите. – В: Адвокатски преглед, 2000, № 2, с. 3, както и р. 111–1999–II, 202–2000–III, 220–2000–I, 385–2000–III, 169–2001–III, 397–2003–II, 694–2003 – II и други, както и частично решение на ЕСПЧ от 18.01.2001 г. по допустимост – *Валентин Куйбишев срещу България*.

оправдан по това по-тежко обвинение в първоинстанционното производство.

в) Извън посочените три групи, по всички останали въпроси – чл. 337, ал. 1 и 2 НПК, въззивният съд се произнася с решение.

За пълнота следва да се посочи, че с решение съдът се произнася и при отмяна на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане – чл. 335 НПК, и при потвърждаване на първоинстанционната присъда – чл. 338 НПК.

г) На базата на казаното критерий за деление на хипотезите за произнасянето на въззивния съд с присъда или решение не следва да се търси с оглед на отмяната на присъдата, а на въпросите, които се решават с новия акт. Поради това отмяната на присъдата може да бъде както с решение, така и с нова присъда. При прекратяване на производството – чл. 334, т. 4 НПК, отмяната на присъдата става с определението за прекратяване на наказателното производство.

д) Направените разграничения за въззивната инстанция поставят въпроса за правилността на посоченото в чл. 32, ал. 1, т. 2 НПК за правомощията на въззивния съд, когато се произнася с решение – когато се произнася по основателността на жалба и протест.

Не може еднозначно да се приеме, че произнасянето по основателността на жалбата или протеста е достатъчно ясен критерий за правомощията на въззивния съд. Извеждането на част от тях – постановяването на нова присъда, не дава допълнителна яснота. Напротив, създава повече неясноти и поставя нови въпроси. Двете хипотези (чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК и чл. 32, ал. 1, т. 2 НПК) са алтернативни за въззивния акт – ако въззивния съд не произнася нова присъда, то неговият акт е решение.

Използването на сборното и обобщено описание – произнасяне по основателността на жалбата или протеста, е повече критерий за делението на актовете с оглед на органа, а не с оглед на въпросите, които се решават със съответния акт.

е) В допълнение следва да се посочи, че произнасянето на въззивния съд по гражданския иск – чл. 337, ал. 3, предл. 2 НПК, става с решение.

Разглеждането на гражданския иск в наказателното производство безспорно е произнасяне по същество относно претенцията за обезщетяване на вредите, причинени от престъплението. Това произтича от законодателното разбиране за гражданския иск в първата инстанция – при пропуск да се произнесе по него първоинстанционният съд постановява допълнителна присъда – чл. 301, ал. 3 НПК. Логично е тази идея да продължи и във въззивното производство. Когато се уважава отхвърлен в първата инстанция граждански иск това да става с нова присъда.

8. В касационното производство ВКС се произнася само с решение по всички въпроси, с изключение на тези, по които се произнася с определение – чл. 32, ал. 1, т. 2 НПК и *per argumentum a contrario* на чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК.

Принципна постановка е, че касационната инстанция не е инстанция по същество, а само контролна и затова тя не решава въпроси по съществото на делото. Затова и тя не може да постановява присъда. Отклонение от това положение има в два случая – когато ВКС прекратява наказателното производство на основание чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК (правомощието по чл. 354, ал. 1, т. 2 *in fine* НПК) и когато упражнява въззивни правомощия (чл. 354, ал. 5, изр. 2 НПК).

а) Разпоредбата на чл. 354, ал. 1, т. 2 *in fine* НПК урежда специфична хипотеза на правомощието на ВКС да отмени присъдата или решението и да прекрати наказателното производство – в случая по чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК – да оправдае подсъдимия. Основанието по чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК изисква деянието да не е извършено⁶ или да не съставлява престъпление. С други думи, касационният съд следва да признае подсъдимия за невинен и да го оправдае по повдигнатото обвинение. Констатацията за невинност на подсъдимия е въпрос по същество на делото.

Прекратяването на наказателното производство се извършва с определение. Законодателят е приел, че в разглежданата хипотеза (чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК) в първата и въззивната инстанция това става с присъда. За касационната инстанция остава изборът между определение и

⁶ Със ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 32 от 27 април 2010 г., в текста на чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК се добави „деянието не е извършено“ като основание за прекратяване на наказателното производство. Тази промяна за правомощието на ВКС по чл. 354, ал. 1, т. 2 *in fine* НПК е особено съществена. Произнасянето на съда дали деянието е извършено, или не, е въпрос относно установената фактическа обстановка по делото. Касационният съд не може да променя установената от въззивния съд фактическа обстановка. Така, че това правомощие на ВКС влиза в противоречие със същността на касационната инстанция.

Преценката на съда дали деянието съставлява престъпление е въпрос за правилното приложение на материалния закон, което е правомощие на ВКС при касационната проверка.

решение – чл. 32, ал. 1, т. 2 и 3 НПК и *per argumentum a contrario* на чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК.

Извеждането от законодателя на тази хипотеза за касационното производство от останалите основания за прекратяване на наказателното производство е израз на по-особеното ѝ третиране. Тя е различна от другите случаи на прекратяване именно поради оневиняване на подсъдимия. Затова и актът на ВКС следва да е оправдателна присъда⁷. Това кореспондира със законодателната идея за това правомощие на съда в другите инстанции и има голямо психологическо значение за самия подсъдим.

б) Със ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 93 от 25 ноември 2011 г. на ВКС се дава възможност при касационна проверка след двукратно връщане на въззивния съд, да има и въззивни правомощия – чл. 354, ал. 5, изр. 2 НПК⁸.

При упражняването на въззивни правомощия от ВКС видът на съдебния акт следва също да се подчинява на правилата за въззивната инстанция. Поради това логично е когато ВКС осъжда оправдан подсъдим или оправдава осъден, неговият акт да е присъда. Законодателят не е уредил тази хипотеза чрез промяна на чл. 32, ал. 1 НПК. ВКС дори когато упражнява въззивни правомощия не е въззивна инстанция, а само упражнява такива правомощия. Следователно ВКС не може да произнася присъда и неговият акт, когато решава въпросите за виновността и отговорността на подсъдимия, е решение – *per argumentum a contrario* чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК.

9. В производството по **възобновяване на наказателни дела** ВКС се произнася само с решение по всички въпроси, с изключение на тези, по които се произнася с определение – чл. 32, ал. 1, т. 2 НПК и *per argumentum a contrario* на чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК.

Правомощието на ВКС при възобновяване на наказателни дела да отмени присъдата, решението или определението и да прекрати или да спре наказателното производство, а в случая на чл. 24, ал. 1, т. 1 – да оправдае подсъдимия в рамките на фактическите положения по влязлата

в сила присъда – чл. 425, ал. 1, т. 2 НПК, съвпада с правомощието на съда в касационната инстанция по чл. 354, ал. 1, т. 2 НПК. Това поставя същите проблеми за вида на акта както в касационната инстанция.

10. За пълнота на изложението следва да се посочи и правомощието на **съдията-докладчик в стадия подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание** да прекрати наказателното производство, когато деянието, описано в обвинителния акт, не съставлява престъпление – чл. 250, ал. 1, т. 2 НПК⁹. Това е основанието по чл. 24, ал. 1, т. 1, предл. 2 НПК.

Актът на съдията-докладчик е разпореждане – чл. 32, ал. 2 НПК. Въпросът, че деянието не съставлява престъпление, е по същество и това води до оправдаване на обвиняемия. Затова актът следва да бъде присъда.

11. След проследяването на актовете, които съдът издава при упражняването на правомощията си в отделните стадии на съдебното производство, може **да се обобщи**, че разбирането на законодателя кога съдът се произнася по същество на делото и какъв е кръгът на въпросите, които решава тогава, е доста неясно и непоследователно.

а) Законодателят разглежда осъждането на подсъдимия, т.е. признаването му за виновен или невинен в първата или въззивната инстанция като въпроси по същество, по които съдът задължително се произнася с присъда. Към тях се включва и прилагането от въззивния съд на закон за по-тежко наказуемо престъпление, за което е имало обвинение в първата инстанция.

Само в първата инстанция при осъждане на подсъдимия въпросите за вида и размера на наказанието, съответно освобождаването от наказателна отговорност или от изтърпяване на наложеното наказание, както и прилагането на чл. 53 НК, са въпроси, по които съдът задължително се произнася с присъда. Последващото изменение на тези въпроси в контролните стадии вече не са въпроси по същество и съдът се произнася по тях с решение. Тяхното изменение е израз на контрол върху атакувания съдебен акт.

⁷ В тази насока вж. **Маринова, Г.** Правната уредба на правомощията на касационната инстанция по наказателни дела. – В: Общество и право, 2014, № 5, с. 50 – 51. По-подробни аргументи вж. Митов, Г. Същност на касационното производство по наказателни дела. С.: Сиби, 2011, с. 140 – 141.

⁸ Вж. по-подробно за това правомощие **Митов, Г.** Въззивни правомощия на касационния съд по чл. 354, ал. 5, изр. 2 НПК. – В: Съвременен право, 2012, № 5, с. 7 – 18.

⁹ Това правомощие на съдията-докладчик е нетипично за този стадий на съдебното производство. С оглед на процесуална икономия действащият НПК въведе тази възможност за съдията-докладчик, но тя рядко се прилага на практика.

Аналогично е решен и въпросът с приетия за съвместно разглеждане с наказателното дело граждански иск – първата инстанция задължително се произнася с присъда, а контролните инстанции – с решение.

б) Изложеното законодателно разбиране в чл. 32 НПК за въпросите, по които съдът се произнася с присъда и решава делото по същество, е плод на механично преписване на стария текст за видовете съдебни актове (чл. 40 НПК от 1974 г.) без да се държи сметка за промените, които са заложени в новия НПК и изискват друго съдържание на разглеждания проблем. Старата законова уредба съответстваше на модела на двуинстанционното производство, като направените през 1998 г. промени с оглед на въвеждане на въззивно и касационно обжалване, се ограничиха само до въззивната инстанция.

Отделно от това, след приемане на действащия НПК също се направиха промени в съдебната фаза (напр. въззивните правомощия на ВКС) и това налага преосмисляне на деление на съдебните актове, като с оглед на инстанциите, така с оглед на органите, които постановяват съответния съдебен акт.

IV.

Делението на съдебните актове по органов критерий има и друг аспект – какви въпроси се решават от председателя на съда, съдията-докладчик и председателя на състава, когато те издават разпореждане като единствен техен акт – чл. 32, ал. 2 НПК. За тях следва ли да направи разделение също с оглед на същността на въпросите, които решават?

12. Председателят на съда¹⁰ има две правомощия в съдебното производство – да образува дела за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия (делата от частен характер) – чл. 247, ал. 1, т. 2 НПК, и да определи съдията-докладчик – чл. 248, ал. 1 НПК.

И при двете правомощия се решават въпроси, свързани с организацията на самото съдебно производство и неговия ход. По своята същност те са различни.

а) Разпореждането на председателя на съда да образува дело за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия – чл. 247, ал. 1, т. 2 НПК, по естеството си е решаващо и предопределя по-нататъшния ход на делото. Той следва да прецени дали са предпоставките за образуване на дело от частен характер и най-важната от тях – извършеното деяние, описано в тъжбата на пострадалия, съставлява ли престъпление. Тази преценка е по същество и е от изключително значение за по-нататъшния ход на това производство.

б) Второто правомощие – да определи съдията-докладчик – чл. 248, ал. 1 НПК, има организационен характер и не решава съществени въпроси. Още повече че определянето на съдията-докладчик става чрез компютърна система за случайно разпределение на делата.

13. В стадия подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание **съдията-докладчик** има различни правомощия, които могат да се разделят на две категории – решаващи¹¹ и организационно-технически.

а) Решаващите правомощия на съдията-докладчик се различават от тези на съда при постановяването на присъдата, но при тях също се решават важни въпроси, свързани с движението на делото.

Вече стана дума за правомощието на съдията-докладчик да прекрати наказателното производство, когато деянието, описано в обвинителния акт не съставлява престъпление – чл. 250, ал. 1, т. 2 НПК. Това правомощие е по същество на делото.

Решаващи са и правомощията да прекрати съдебното производство – чл. 249 НПК, да прекрати наказателното производство – чл. 250 НПК, да предаде обвиняемия на съд – чл. 252 НПК, да спре наказателното производство – чл. 251 НПК.

б) Организационно-технически характер имат правомощията на съдията-докладчик по връчване на подсъдимия на препис от обвинителния акт или тъжбата – чл. 254 НПК, съобщенията за насрочване на делото на другите страни – чл.

¹⁰ Съгласно терминологията на ЗСВ това е административния ръководител на съответния съд или определен от него заместник на административния ръководител и председател на Наказателна колегия.

¹¹ Когато е приет първоначалният текст на НПК от 1974 г. съдията-докладчик не е притежавал решаващи правомощия. След внасяне на обвинителния акт в съда, той е могъл да предаде обвиняемия на съд (чл. 241, ал. 2 НПК от 1974 г. в редакцията до ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 31 от 17 април 1990 г.) или когато не са налице условията за разглеждане на делото в съдебно заседание да внесе делото в разпоредително заседание (чл. 242 НПК от 1974 г. в редакцията до ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 31 от 17 април 1990 г.). Съдът в разпоредително заседание решава всички въпроси, които по действащия НПК се решават от съдията-докладчик.

255 НПК, подготовката на съдебното заседание – чл. 256 НПК и задълженията по чл. 257 НПК.

Произнасянето по мярката за неотклонение и по мярката за обезпечаване на гражданския иск, конфискацията, глобата и отнемането на вещи в полза на държавата – чл. 256, ал. 1, т. 2 и 3 НПК са решаващи правомощия.

14. Функцията на председателя на състава е да ръководи съдебното заседание така, че да се осигури обективно, всестранно и пълно изясняване на обстоятелствата по делото, както и точно спазване на закона – чл. 266 НПК.

Неговите правомощия са процедурни и са свързани с решаването на организационни и технически въпроси по хода на самото наказателно производство.

V.

Посоченото деление на съдебните актове и критериите за това (чл. 32 НПК) са създадени при приемането на отменения НПК от 1974 г. и почти не са променяни досега, като в действащия НПК са възпроизведени буквално от отменения. При създаването им структура на наказателния процес и правомощията на съда в отделните стадии на съдебната фаза, действията на съдията-докладчик и други са се различавали съществено от сегашната уредба на производството и правомощията на отделните органи в различните стадии на съдебната фаза. Това не се е отразило на критериите за деление на съдебните актове.

15. Посочените по-горе несвършенства и противоречия на правната уредба на видовете съдебни актове в чл. 32 НПК налагат изменения с оглед привеждане им в съответствие със същността на съответните правомощия на съда.

а) В чл. 32, ал. 1, т. 1 НПК следва да отпадне ограничението за първа и въззивна инстанция, когато съдът се произнася по въпросите за виновността и отговорността на подсъдимия. Може да се дискутира заместването на „въпросите за виновността и отговорността на подсъдимия“ с „въпроси по същество“. Това налага дефинирането кой въпроси са по същество. Поради обстоятелството, че въпросите за виновността и

отговорността на подсъдимия са равнозначни на въпроси по същество, то сегашната редакция е по-удачна.

б) Председателят на съда, съдията-докладчик и председателят на състава постановяват разпореждане, когато се произнасят по процедурни въпроси. Затова в чл. 32, ал. 2 НПК следва да се направи тази добавка.

в) За хипотезите на решаващи правомощия на съдията-докладчик е необходимо актът да бъде различен. Той следва да съответства на същността и характера на правомощията на съответния орган. Отделно е необходимо да има последователност за всички инстанции и органи в съдебната фаза.

Това налага създаване на нова алинея 3 на чл. 32 НПК, която да регламентира, че когато съдията-докладчик се произнасят по въпроси, извън процедурните, се прилагат правилата за вида на съдебния акт като при съда. Правнотехнически това може да стане с препратка към чл. 32, ал. 1 НПК.

г) На базата на направените предложения делението на съдебните актове следва да бъде на основата на въпросите, които се решават при постановяването им. Делението по органи критерий следва да е вторично.

16. На базата на направените предложения за промени *de lege ferenda* чл. 32 НПК следва да **придобие следната редакция:**

Видове съдебни актове

Чл. 32. (1) Съдът постановява:

1. присъда, когато решава въпросите за виновността и отговорността на подсъдимия;

2. решение, когато се произнася по основателността на жалба и протест или на искане за възобновяване на наказателното дело;

3. определение – в останалите случаи.

(2) Председателят на съда, съдията-докладчик и председателят на състава постановяват разпореждания, когато се произнася по процедурни въпроси.

(3) Извън случаите по ал. 2 съдията-докладчик постановява акт по ал. 1, т. 1 и 3.